

Γράφει ο εκπαιδευτικός Γιάννης Μαρίνης

1922: Η ήττα στον μικρασιατικό πόλεμο καθορίζει την πολιτική κατάσταση. 1,5 εκατομμύριο πρόσφυγες καταφθάνουν στη χώρα και κυρίως στον Πειραιά.

Με πραξικόπημα έχει επιβληθεί η «Επαναστατική Κυβέρνησις» των **Πλαστήρα, Γονατά**. Υπουργός Οικονομικών και υπεύθυνος για ζητήματα «Εργατικής Πολιτικής» είναι ο μεγαλοβιομήχανος της ΑΓΕΤ-ΗΡΑΚΛΗΣ και πρόεδρος του ΣΕΒ **Ανδρέας Χατζηκυριάκος**.

Καταδεικνύεται ότι και τότε, όπως και σήμερα, δεν υπάρχει κανένα πρόσχημα περί ταξικής ουδετερότητας του κράτους, ως δήθεν επιδιαιτητή των ταξικών συγκρούσεων.

Από τον Απρίλη του 1923 και με αφορμή υποτίμηση της αγγλικής λύρας έναντι της δραχμής, στοχεύουν στην περικοπή των ημερομισθίων και την υποτίμηση της εργατικής δύναμης. Τα ελληνικά προϊόντα γίνονται ακριβότερα και λιγότερο «ανταγωνιστικά» στο εξωτερικό, δημιουργώντας προβλήματα στην κερδοφορία της βιομηχανίας.

Η εξαρτημένη βάση σύστασής της από το ξένο κεφάλαιο κάνει τις συναλλαγματικές συναλλαγές μη συμφέρουσες. Η ιστορία που ακολουθεί είναι διαχρονικά ίδια, με μονοφωνία των αστών και του τύπου: **«Η πατρίδα κινδυνεύει»**, πάντα όταν υπάρχει πιθανότητα μείωσης των κερδών του κεφαλαίου. Οι καπιταλιστές εκτιμούν ότι η ύπαρξη χιλιάδων εξαθλιωμένων προσφύγων είναι «χρυσή ευκαιρία», τους δίνει πλεονέκτημα ανάπτυξης με τα φτηνά εργατικά χέρια. Θα ξεκινήσουν ολομέτωπη επίθεση ενάντια στο προλεταριάτο μειώνοντας ως και 50% το μεροκάματο, για να πάρουν πίσω τις αυξήσεις που κατέκτησαν οι εργάτες τέσσερα χρόνια πριν, μετά την πρώτη επιτυχημένη πανελλαδική απεργία της ΓΣΕΕ.

Τον Απρίλη του '23 με αφορμή σκληρά φορολογικά μέτρα και κλίμα γενικευμένης ακρίβειας η ΓΣΕΕ και τα εργατικά κέντρα Αθήνας-Πειραιά υποβάλλουν υπόμνημα στην κυβέρνηση όπου ζητούν καθορισμό των ημερομισθίων με βάση το 1916 και όσο αυξάνει η τιμή του χρυσού να αυξάνονται τα μεροκάματα.

Η Πρωτομαγιά του 1923 γιορτάζεται στον Άη Γιάννη Ρέντη από το Εργατικό Κέντρο Πειραιά (40 σωματεία) και από 20 σωματεία των Αθηνών, ενώ η ΓΣΕΕ την γιορτάζει στο Μοσχάτο. **Τα κύρια αιτήματα είναι η αύξηση του μεροκάματος με βάση τη μεταλλική δραχμή, η εφαρμογή του**

8ωρου και η δημιουργία «Γραφείων Ευρέσεως Εργασίας».

Η κυβέρνηση μετά από 20 μέρες απαντά στη ΓΣΕΕ και στα Εργατικά Κέντρα Πειραιά- Αθηνών ότι είναι αδύνατη η ικανοποίηση των αιτημάτων. Ταυτόχρονα απολύονται εκατοντάδες εργαζόμενοι από τα εργοστάσια λιπασμάτων και τα υαλουργεία.

Στις αρχές Ιούνη του 1923 πολλές επιχειρήσεις κλείνουν προσωρινά, εκβιάζοντας, για να πετύχουν μείωση ημερομισθίων, ενώ συνεχίζονται οι μαζικές απολύσεις. Οι βιομήχανοι του σιδήρου μειώνουν τα μεροκάματα κατά 30%.

9 Ιούνη πραγματοποιείται κοινή σύσκεψη ΓΣΕΕ και Εργατικού Κέντρου Πειραιά. **Αποφασίζεται ότι καταρχήν μπορεί να γίνει δεκτή η μείωση των ημερομισθίων, αλλά με τον όρο το κράτος να μειώσει τις τιμές των ειδών μονοπωλίου και του ψωμιού.**

Από 15 έως 30 Ιούνη συνέρχεται μια 30μελής επιτροπή από το κράτος, για «την ανεργία και τον επανακαθορισμό των ημερομισθίων», με τη συμμετοχή αντιπροσώπων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, των εργοδοτών και των εργατών. Η πρωτοβουλία αυτή εξελίχθηκε σε προσπάθεια απόσπασης της συναίνεσης των εργαζομένων στην εργοδοτική επίθεση.

Μετά από 7 συνεδριάσεις, πρότεινε μείωση των ημερομισθίων των καπνεργατών κατά 30-35%, των εργατών στα μεταλλεία και λιγνιτωρυχεία κατά 15-25% από 1ης Ιούλη, των βυρσοδεψών, για όσους αμείβονταν με 30 δραχμές και πάνω κατά 15-30%, των κάτω των 25 δραχμών κατά 8-10%. Οι ναυτεργάτες δήλωσαν πως δεν αποδέχονται τέτοια μείωση και προειδοποίησαν με απεργιακούς αγώνες. Η κυβέρνηση τούς απείλησε με επιστράτευση. **Η επιτροπή παρά τις αντιδράσεις νομιμοποίησε την μείωση των ημερομισθίων των ναυτεργατών και φορτοεκφορτωτών που είχε ήδη επέλθει.**

Αρχές Ιούλη ξεκινάει απεργία των εργατών του Λαυρίου με αιτήματα το 8ωρο και την αύξηση των ημερομισθίων. Σε όλη την Ελλάδα συστήνονται εργατικές επιτροπές που διαμαρτύρονται για τις μειώσεις. Απεργούν και οι ράφτες. Με έναν πρωτότυπο τρόπο. Έραβαν μόνο σακάκια και γιλέκα, όχι παντελόνια.

4 Ιούλη αναστέλλεται η ισχύς του νόμου 2112 που απαγορεύει τις μαζικές απολύσεις και περιλάμβανε προειδοποίηση για την απόλυση. Ανοίγει ο δρόμος στην άνοδο της εξαθλίωσης και στον εκβιασμό ανεργία-εργασία. Εξάλλου ένα μεροκάματο ήταν της τάξης των 20-30 δραχμών.

24 Ιουλίου με την υπογραφή της **Συνθήκης της Λωζάνης**, τελειώνει η υπόθεση της Μικράς Ασίας. Χιλιάδες οπλίτες απολύονται από το στρατό, προστιθέμενοι στους ανέργους που ψάχνουν δουλειά. Για μεγάλο διάστημα το κυρίαρχο ερώτημα ήταν αν θα γίνει πάλι πόλεμος. Ανθίζει η κερδοσκοπία με το χρυσό και το ασήμι. Απεργοί πραγματοποιούν επιθέσεις σε σαράφηδες στην Αθήνα.

Από τις **9 Αυγούστου** οι εργάτες των μύλων του Πειραιά βάζουν την σπίθα για τη **Γενική Απεργία**, απαιτώντας από τους αλευροβιομήχανους: **Να μην ισχύσει η μείωση 35% στα εισοδήματά τους, να πληρωθούν τα περικομμένα ημερομίσθια, να επαναπροσληφθούν οι απολυμένοι συνάδελφοί τους και να αποζημιωθούν οι τυχόν μη επανερχόμενοι.**

Είναι μια απεργία πολύ σημαντική, αν αναλογιστεί κανείς ότι το κύκλωμα σίτος-άλευρα-ψωμί καθορίζει τα κέρδη πολύ σημαντικών μερίδων του κεφαλαίου και ότι τα περισσότερα σιτηρά είναι εισαγωγής και διακινούνται από το λιμάνι του Πειραιά. **Η απεργία επεκτείνεται.** Ομοσπονδία και Σωματεία επισιτισμού στις υπόλοιπες πόλεις προχωρούν σε απεργία. Το Εργατικό Κέντρο Πειραιά και η ΓΣΕΕ καλούν σε υλική συμπράσταση στους απεργούς.

17 Αυγούστου: Τη σκυτάλη της απεργίας παίρνουν οι ναυτεργάτες. Το λιμάνι παραλύει. Είκοσι πλοία δεν αποπλέουν. Φεύγει μόνο ένα για Μασσαλία που κινούν απεργοσπάστες. Το απόγευμα οι φορτοεκφορτωτές μπαίνουν στην απεργία.

18 Αυγούστου: Η απεργία από τη μια πόλη στην άλλη απλώνεται σ' όλη την Ελλάδα.

19 Αυγούστου, Κυριακή: Στην Αθήνα γίνεται πανεφεδρική συγκέντρωση των αποστρατευμένων, κυρίως μελών των συλλόγων Παλαιών Πολεμιστών στο θέατρο «Αλάμπρα».

Παντού στους δρόμους κυκλοφορούν ομάδες αστυνομικών. Οι περίπολοι στον Πειραιά πιάνουν ναυτεργάτες και τους μεταφέρουν με τη βία στα πλοία. Συλλαμβάνονται μέλη της διοίκησης της Ναυτεργατικής Ομοσπονδίας. Μετά τις εξελίξεις αυτές η διοίκηση του Εργατικού Κέντρου Πειραιά αποφασίζει Πανεργατική Απεργία. Η τελική απόφαση εξαρτάται από τη ΓΣΕΕ.

20 Αυγούστου: Απεργούν ηλεκτροτεχνίτες, σιδηροδρομικοί του ηλεκτρικού, τροχιοδρομικοί (τραμ), καπνεργάτες, εργάτες Τύπου, φορτοεκφορτωτές και εργάτες του Τελωνείου. Στήνονται απεργοσπαστικές ομάδες απ' το στρατό και την αστυνομία. Τα αστυνομικά τμήματα και οι φυλακές γεμίζουν με απεργούς. Περίπολοι του Πολεμικού Ναυτικού συλλαμβάνουν περίπου 200 ναυτοθερμαστές για να τους βάλουν να δουλέψουν υποχρεωτικά. Τα πληρώματα πλοίων με ξένη σημαία που καταπλέουν στον Πειραιά δηλώνουν την υποστήριξή τους στην απεργία. **Την ίδια μέρα η κυβέρνηση αποφασίζει τη διάλυση όλων των εργατικών σωματείων!** Αστυνομία εισβάλλει στα γραφεία τους, κατάσχει αρχεία, χρήματα, κάνει συλλήψεις.

Ο Χατζηκυριάκος δηλώνει ότι

«πράγματι η εργατική Νομοθεσία διέπεται από διεθνείς Νόμους, αλλ' αυτό δεν ημπόδισε την Ιταλίαν να καταργήση τας συνομοσπονδίας»,

αναφερόμενος φυσικά στη πρακτική της φασιστικής κυβέρνησης του Μουσολίνι που μόλις είχε διαλύσει τα εργατικά σωματεία.

Η ΓΣΕΕ κηρύσσει Γενική Απεργία σ' ολόκληρη τη χώρα, ενώ στον Πειραιά πραγματοποιείται σύσκεψη του Εργατικού Κέντρου Πειραιά, της Ναυτικής Ομοσπονδίας και των Ομοσπονδιών Σιδηροδρομικών, Ηλεκτροκίνησης, Επισιτισμού και της ΓΣΕΕ.

Τα κύρια αιτήματα της απεργίας είναι: **Σταθεροποίηση των ημερομισθίων με βάση τον τιμάριθμο. Μέτρα κατά της ακρίβειας και της αισχροκέρδειας. Απελευθέρωση κρατούμενων απεργών. Κατάργηση της λογοκρισίας στα εργατικά ζητήματα. Απαγόρευση της εξαγωγής ανεπεξέργαστων καπνών.** Απ' όλη την Ελλάδα φτάνουν τηλεγραφήματα συμμετοχής στην απεργία της ΓΣΕΕ.

21 Αυγούστου: Εφημερίδες δεν βγαίνουν, αφού απεργούν οι εργάτες Τύπου. Σε επιτροπή εργατών ο Πλαστήρας δηλώνει πως δε δέχεται συζήτηση με απεργούς, ενώ ο **Γεώργιος Παπανδρέου** (αργότερα γνωστός και ως παπατζής), τότε υπουργός Εσωτερικών, δηλώνει:

«Κύριοι, η εβδομάδα αυτή είναι η Εβδομάδα των Παθών για σας. Γενική Απεργία ίσον Επανάστασις! Και η Επανάστασις καταστέλλεται διά της βίας».

Ο Πειραιάς μπλοκάρεται με στρατό και μηχανοκίνητα. Ομάδες εργατών κυνηγιούνται απ' τις αστυνομικές περιπόλους στους δρόμους των συνοικιών. Διαλύονται προσωρινά και ξανασιμίζουν σε μικρότερες ομάδες, προσπαθώντας να συγκεντρωθούν στην πλατεία του Δημοτικού Θεάτρου. Οι ναυτεργάτες έχουν ορίσει συγκέντρωση στα γραφεία της Ναυτικής Ομοσπονδίας. Αποσπάσματα του Α΄ Σώματος Στρατού είναι σε θέσεις μάχης. Βγαίνουν στους δρόμους τανκς. Αντλίες νερού της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας πιάνουν δουλειά σε βάρος των εργατών. Ακούγεται ένα πολυβόλο.

22 Αυγούστου: Οι απεργοί σε κύματα σπάζουν τους στρατιωτικούς αποκλεισμούς. Πλημμυρίζουν το Πασαλιμάνι. Ακούγονται τα συνθήματα «Κάτω η κυβέρνηση των εργοδοτών!», «Αφοπλίστε τους τρομοκράτες!». Ανάμεσα στους εργάτες σφυρίζουν οι σφαίρες. Δολοφονούνται τρεις.

23 Αυγούστου: Στο Πασαλιμάνι πραγματοποιείται η μεγάλη πανεργατική απεργιακή συγκέντρωση από τη ΓΣΕΕ και το Εργατικό Κέντρο Πειραιά. Το μέγεθος της προκαλεί τρόμο στις αρχές. Η κυβέρνηση δίνει εντολή να χτυπηθούν οι απεργοί. Γίνεται συναδέλφωση αρκετών εφέδρων και διαδηλωτών. Εμφανίζονται έφιπποι χωροφύλακες.

Ομάδες απεργών αφοπλίζουν στρατιώτες και σπάζουν τα όπλα τους. Στρατός και αστυνομία επιτίθενται με σφοδρότητα στους συγκεντρωμένους. Επίσημος απολογισμός: 11 νεκροί εργάτες, 100 τραυματίες, 500 συλληφθέντες.

24 Αυγούστου: Με τανκς στους δρόμους, αλλά και απαγόρευση της κυκλοφορίας, «η τάξη βασιλεύει» στον Πειραιά. Όλα είναι βυθισμένα στο πένθος. Βοά η πνιγμένη οργή.

Μετά τα αιματηρά γεγονότα στις 25 Αυγούστου η ΓΣΕΕ λύνει την απεργία.

Η γενική απεργία και τα γεγονότα που ακολούθησαν συνέβαλαν στην ταξική συνειδητοποίηση ενός μεγάλου τμήματος του προλεταριάτου, αλλά και των εξαθλιωμένων προσφύγων. Πρόκειται για μία από τις μεγαλύτερες απεργίες στην Ελλάδα, από τις πιο μαχητικές κινητοποιήσεις του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος.

Εργάτες του ΣΕΚΕ[1], αλλά και από την πρωτοπόρα «Κομμουνιστική Ένωση» (μια μαζική διαφοροποίηση

μελών του Πειραιά που απορροφήθηκε με την είσοδο στην Γ΄ Διεθνή), ήταν στην πρώτη γραμμή του αγώνα. Το ΣΕΚΕ, ισορροπώντας ανάμεσα στην γραμμή της «νομίμου υπάρξεως» και της οργανωτικής μαζικοποίησης, η ΓΣΕΕ και το ΕΚΠ [2], καθυστέρησαν εμφανώς να μπουν μπροστά στον δίκαιο αυτό αγώνα της πρωτοπόρας εργατικής τάξης, με το μοτίβο της καλύτερης προετοιμασίας της απεργίας. Η κρατική καταστολή που είχε χαρακτήρα συνεχούς παρακολούθησης και παρεμπόδισης των συνδικαλιστικών διαδικασιών, αλλά και προληπτική φύλαξη σημαντικών δομών, όπως του υδροηλεκτρικού εργοστασίου ΑΗΣ στο Νέο Φάληρο, αγριεύει και γενικεύεται.

Το σίγουρο είναι ότι η κοινωνική πρωτοπορία βρέθηκε απέναντι στο στρατό και τα τανκς με μόνο όπλο το δίκιο, χωρίς την ελπίδα της νίκης και με νομοθετήματα σε βάρος της, όπως η απελευθέρωση των απολύσεων και η κατάργηση των σωματείων που ανατράπηκε σύντομα το Νοέμβρη του '23.

Στην πράξη ο Αύγουστος του '23 είναι το πρώτο μεγάλο βήμα της σκληρής ταξικής σύγκρουσης που το οργανωμένο προλεταριάτο του Πειραιά έδωσε εξ ονόματος της εργατικής τάξης, με διωγμούς, φυλακίσεις και δολοφονίες, με δικαστήρια και αστυνομική καταστολή.

Η οργή των εργατών μπροστά στα εκάστοτε «Φρουραρχεία του Πειραιώς» και «ο αυθορμητισμός των μαζών» δεν είναι σε βάρος τους. Και «στο πιο αυθόρμητο κίνημα συνυπάρχουν τα στοιχεία της συνειδητής διεύθυνσης» (Αντόνιο Γκράμσι) και της δυνητικής αλλαγής ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής. Μπορεί να παίξει καταλυτικό και νικηφόρο ρόλο, όταν οι δισταγμοί και οι συνθήκες υπερπηδηθούν από την πλατιά ενότητα, την αλληλεγγύη και την εμπιστοσύνη στους ίδιους τους εργαζόμενους, ως κινητήριας δύναμης της ιστορίας.

Οι χρεοκοπίες και οι «κρίσεις» του συστήματος εκμετάλλευσης, αλλά και οι λαϊκές εξεγέρσεις, όπως δείχνουν και πρόσφατα παραδείγματα, δύσκολα οδηγούν και εξελίσσονται σε μεγάλες νίκες για τα λαϊκά συμφέροντα. Καμιά θυσία όμως δεν πάει χαμένη. Οι νεκροί της τάξης μας είναι το μπόλι της μελλοντικής οριστικής της νίκης!

[1] Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (ΣΕΚΕ) είναι το πρώτο ελληνικό επαναστατικό σοσιαλιστικό κόμμα που ιδρύθηκε τον Νοέμβρη του 1918. Στο 3ο Έκτακτο Συνέδριο τέσσερα χρόνια μετά μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας.

[2] Η ΓΣΕΕ ελεγχόταν από το ΣΕΚΕ και είχαν «οργανική σύνδεση» τα χρόνια εκείνα, ενώ λίγο καιρό πριν τα γεγονότα του Αυγούστου του '23, Γ.Γ. του ΕΚΠ (προπύργιο του «βενιζελικού» συνδικαλισμού) έγινε ο Κουρτίδης του ΣΕΚΕ(Κ), κίνηση που σηματοδοτεί αλλαγή στην επιρροή.

Πηγές:

«Το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα στην Ελλάδα» (Θ. Καμπαγιάννης), «Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα» (Δ. Λιβιεράτος), Ριζοσπάστης κ.ά.